

Úvod do filozofie

Čo je filozofia?

- ▶ Vzťah k iným oblastiam kultúry

(Mytológia)

Filozofia – Veda – Umenie – Náboženstvo –
Každodennosť

- ▶ Kedy a kde vznikla filozofia?
 - ▶ 7. storočie p.n.l.

Staroveké Grécko

Čína (*Konfucius*), India (*Budha*), Blízky východ
(*Zarathustra*)

Vzťah filozofie a vedy

- ▶ Historický vzťah – tvorili spolu jeden druh poznávania
- ▶ Systematický vzťah – každá veda potrebuje:
 - Metodologický základ
 - Epistemologické východiská
 - Metafyzické predpoklady
 - Hodnotové preferencie
- ▶ Veda a filozofia tvoria najefektívnejšie poznávanie sveta
- ▶ Filozofia má svoj vzťah aj k ostatným oblastiam kultúry (náboženstvo, umenie, každodennosť)

Základné disciplíny filozofie

- ▶ Systematická filozofia

- ▶ Dejiny filozofie

Systematická filozofia

▶ Teoretická

▶ Praktická

Systematická filozofia

▶ Teoretická

- ▶ Metafyzika – Epistemológia – Logika – Filozofia vedy

▶ Praktická

- ▶ Etika – Sociálna a politická filozofia – Filozofia práva

Niektoré ďalšie disciplíny

- ▶ Filozofia dejín
 - ▶ Filozofická antropológia
 - ▶ Axiológia
 - ▶ Rétorika
 - ▶ Filozofia jazyka
 - ▶ Filozofia náboženstva
 - ▶ Filozofia umenia
 - ▶ Filozofia mysle
-

Metafyzika

- ▶ Ontológia – otázka bytia
 - ▶ Kozmológia – otázka sveta ako celku (kozmu)
 - ▶ Psychológia – otázka ľudskej duše
 - ▶ Racionálna teológia – otázka Boha
 - ▶ Materializmus vs. Idealizmus
-

Epistemológia

- ▶ Náuka o poznaní / povaha a možnosti poznania
 - ▶ Teórie pravdy
 - ▶ Teórie zdôvodňovania
 - ▶ Empirizmus vs. Racionalizmus
 - ▶ Skepticizmus vs. Realizmus

 - ▶ Iné pomenovania: gnozeológia, noetika
-

Logika

- ▶ Náuka o správnom myslení / usudzovaní
 - ▶ Teória vyplývania
 - ▶ Je to nástroj správneho myslenia. Vychádza z intuície.
 - ▶ Spolu s matematikou je formálnou vedou, na ktorej budujú empirické vedy
 - ▶ Extenzívne vs. Intenzionálne logiky
 - ▶ Klasické, modálne, aletické logiky
-

Filozofia a metodológia vedy

- ▶ Zaoberá sa otázkami vedy, metódami vedy
 - ▶ Problém demarkácie
 - ▶ Problém kauzality, explanácie a predikcie
 - ▶ Abstrakcia a idealizácia vs. Konkretizácia
 - ▶ Tvorba hypotéz, vedecký pokrok
 - ▶ Klasifikácia vied
 - ▶ Probabilizmus – problém pravdepodobnosti a miera istoty
-

Etika

- ▶ Morálna filozofia
 - ▶ Otázka dobra
 - ▶ Pôvod morálky, morálne zákony
 - ▶ Opodstatnenie, morálne dilemy
 - ▶ Aplikovaná etika – reálne možnosti využitia v špeciálnych oblastiach (environmentálna etika, bioetika)
-

Sociálna a politická filozofia

- ▶ Otázka spravodlivosti
 - ▶ Forma vlády (aristokracia, oligarchia, demokracia, monarchia atď.)
 - ▶ Otázka politickej slobody
 - ▶ Teórie spoločenskej zmluvy
-

Filozofické pojmy

- ▶ Kauzalita – príčinnosť
 - ▶ 4 druhy príčin podľa Aristotela: látková, formálna, pôsobiaca, účelová
 - ▶ Explanácia – vedecké vysvetlenie
 - ▶ Predikcia – vedecké predvídanie
 - ▶ Determinizmus vs. Slobodná vôľa
 - ▶ Racionalizmus (rozum)
 - ▶ Empirizmus (skúsenosť)
-

Filozofické pojmy

- ▶ Kategórie (bytia)
 - ▶ Súčno – bytie – existencia
 - ▶ Substancia vs. Akcidencia
 - ▶ Potencialita vs. Aktualita
(možnosť vs. skutočnosť)
 - ▶ Látka a forma (idea)
 - ▶ Jednotliviny vs. Univerzálne (pojmy)
(realizmus, nominalizmus, konceptualizmus)
 - ▶ Transcendencia vs. Imanencia
-

Hlavné filozofické smery v dejinách

- ▶ Antika – Stredovek – Novovek

ANTIKA

- ▶ Predsokratici – Vrcholná antika – Helenizmus

ANTIKA – Predsokratici

- ▶ Otázka pralátky (*arché*), prírodná filozofia
- ▶ Milétska škola – **Táles**, Anaximandros, Anaximenes
- ▶ Eleátska škola – Xenofanes, **Parmenides**, Zenón z Eley
- ▶ Efezská škola – **Herakleitos z Efezu**
- ▶ Pytagorejci – **Pytagoras**, Alkmaion, Filolaos
- ▶ Pluralisti – Empedokles, Anaxagoras
- ▶ Atomisti – Leukippos, **Demokritos**

ANTIKA – Vrcholná antika

- ▶ Otázka člověka

- ▶ Sofisti – Protagoras, Gorgias

Sokrates – Platón – Aristoteles

- ▶ Sokratovské školy – Kynizmus (Diogenes zo Sinope), megarská škola, kyrénska a elidská škola

ANTIKA – Helenizmus

- ▶ Etika - otázka dobrého života a šťastia
 - ▶ **Stoicizmus** (Zenón z Kýtia, Seneca)
 - ▶ Hedonizmus (Epikuros, Lucretius)
 - ▶ Skepticizmus (Pyrrhón, Sextus Empirikus)
 - ▶ Novoplatonizmus (Plotinos, Porfyrios)
-

STREDOVEK

▶ Patristika

- (sv. Augustín, Boethius)
- Formovanie kresťanstva

▶ Scholastika

- Spor o univerzálie. Viera vs. Rozum.
- Vrcholná (Pierre Abelárd, Albert Veľký, sv. Tomáš Akvinský, Bonaventúra)
- Neskorá (Ján Duns Scotus, Roger Bacon, Villiam Ockham, Majster Eckhart)

NOVOVEK

- ▶ Renesancia (Raný novovek)
 - ▶ Klasická novoveká filozofia
 - Racionalizmus
 - Empirizmus
 - Nemecký idealizmus
 - ▶ Poklasická filozofia – 19. a 20. storočie
 - Antropologicky orientované smery
 - Scientisticky orientované smery
 - Marxistická filozofia
-

Klasická novoveká filozofia

▶ Empirizmus

- F. Bacon, J. Locke, G. Berkeley, D. Hume

▶ Racionalizmus

- R. Descartes, B. Spinoza, G. W. Leibniz

▶ Nemecký idealizmus

- I. Kant, J. G. Fichte, F. W. J. Schelling, G. W. F. Hegel

Poklasická filozofia

- ▶ Antropologicky orientované smery
 - Orientácia na otázku človeka
 - Nedôvera alebo kritika vedy
 - Otázky etiky, humánných vied
 - Názov v 20. st.: **Kontinentálna filozofia**
- ▶ Scientisticky orientované smery
 - Orientácia na otázky vedy
 - Dôvera až obdiv vedy
 - Odmietanie metafyziky
 - Názov v 20. st.: **Analytická filozofia**

Antropologicky orientované smery 19. storočia

- ▶ A. Schopenhauer (**voluntarizmus**)
- ▶ F. Nietzsche (**nihilizmus**)
- ▶ S. Kierkegaard (**existencializmus**)
- ▶ Novokantovci – marburská škola
 - H. Cohen, P. Natorp, E. Cassirer (viac 20.st)
 - Rozvíjanie Kantovej epistemológie (Kritika čistého rozumu)
- ▶ Novokantovci – bádenská škola
 - H. Rickert, W. Windelband
 - Rozvíjanie Kantovej etiky (Kritika praktického rozumu)
- ▶ Filozofia života a hermeneutika
 - W. Dilthey (hermeneutika a filozofia života)
 - H. Bergson (filozofia života a procesuálna filozofia) (20. st.)

Antropologicky orientované smery 20. storočie

▶ Fenomenológia

- E. Husserl, M. Heidegger, M. Merleau-Ponty

▶ Existencializmus

- K. Jaspers, J. P. Sartre, G. Marcel

Filozofická antropológia (M. Scheler)

Filozofická hermeneutika (H. G. Gadamer, P. Ricour)

■ Pragmatizmus a procesuálne filozofie

- W. James, J. Dewey, A. N. Whitehead, H. Bergson

Poklasická filozofia

Scientisti vs. Antropologické smery
Analytická vs. Kontinentálna filozofia

- ▶ Počiatky analytickej filozofie:
 - G. Frege
 - L. Wittgenstein (raný)
 - B. Russel
 - K. R. Popper

Scientisticky orientované smery

- ▶ **Pozitivizmus**
 - A. Comte, J. S. Mill, H. Spencer
- ▶ **Empiriokriticizmus**
 - R. Avenarius, E. Mach
- ▶ **Novopozitivizmus**
 - Logický pozitivizmus – Viedenský krúžok
 - Logický empirizmus – Berlínsky krúžok
- ▶ **Postpozitivizmus**
 - P. Feyrabend, T. S. Kuhn, I. Lakatos
- ▶ **Filozofia jazyka**
 - P. Austin, neskorí L. Wittgenstein

Postmoderná filozofia

▶ Štrukturalizmus

- F. de Saussure, M. Foucault, G. Deleuze, J. Derrida
- J. F. Lyotard, C. Lévi-Strauss, B. Latour

▶ Neomarxizmus (Frankfurtská kritická škola)

- T. Adorno, M. Horkheimer, A. Honeth
- J. Habermas, E. Fromm

▶ Neopragmatizmus

- R. Rorty, H. Putnam,
- W. V. O. Quine, D. Davidson